

Novo gradivo o začetkih mariborskega gledališča

(Ob korespondenci Hinka Nučiča)

Lansko leto je izročila dramska igralka Vika Podgorska Slovenskemu gledališkemu muzeju drugi del zapuščine svojega soproga Hinka Nučiča in s tem vrsto pričevanj o umetnikovem delu v letih 1919—1921, ko je tako rekoč iz nič ustvarjal novo slovensko gledališče v Mariboru. Hinko Nučič je bil tisti čas umetniški in organizacijski šef nove slovenske kulturne ustanove, igralec in režiser. Ohranjeno gradivo kaže, kako je bdel nad slehernim, še tako drobnim problemom in lahko si mislimo, koliko je bilo teh v mestu brez domače gledališke tradicije, brez poklicnega ansambla in brez vzgojenega občinstva. Na voljo so nam repertoarni načrti in osnutki za delo v dramski šoli, računske knjige in številni dokumenti o finančnem poslovanju, o abonentih in inkasu, pogodbe z igralci, koncepti in kopije odposlanih pisem, sezname garderobe, kulis in rekvizitov in še marsikaj, kar zgovorno osvetljuje vse prej kakor normalne delovne pogoje, v kakršnih je teklo in zastajalo delo takratnega drugega slovenskega gledališča.

Iz vsega tega smo odbrali za zdaj nekaj pisem, ki so jih pisali tisti čas Hinku Nučiču dramski avtorji z željo, da bi imeli nove premiere, včasih pa tudi krstne predstave v Mariboru, pa tudi nekaj pisem, v katerih so dramski igralci sporočali svoje želje, da bi bili v novem gledališču angažirani ali bi mogli v njem vsaj gostovati.

Med pismi naših pisateljev je najstarejše Meškovo, odposlano takoj po Nučičevem prihodu v Maribor, kjer mu želi srečnejše življenje, kakor ga je imel v Ljubljani. Govori predvsem o pisateljevi želji, da bi njegova dela igrali tudi tam, kar pa se ni uresničilo; nobena od iger, ki jih pismo omenja, v Mariboru ni prišla na spored.

Velecenjeni gospod Nučič!

Pošiljam Vam tridejanko »Pri Hrastovih«. Dobro bi bilo, mislim, če bi se, predno začnete igro z igralci študirati, posvetovali s kakim gospodom iz Perle-kije npr. z g. prof. Marinom ali g. prof. Majcenom ali z g. prof. Sovréjem v Ptuj. Stol, ki sedi na njem Tone v II. dejanju (takozvana »jeza«), mahalo in račilo bodele na Štajerskem že lahko dobili.

naglici prihiteti iz ozadja, saj bi sicer lahko vse to zabranili, če so že tam.

V začetku bi morala iti večja ^{vesela} skupina fantov čez oder, ne trije fantje mrtvi in leno drug za drugim. Seveda je težko s tolikim obojem! Na Jesenicah je sodelovalo 80 oseb. Zato je igra krasno uspela. Trebalo bi pritegniti pač pevce in dijake.

Zelim Vam, velečeni gospod Nučič,
na našem Štajerskem solnčnejših dni,
nego ste jih imeli v Ljubljani
tos ostajam s posebnim spoštovanjem
vdani

tč. Brezje ob Radovljici, 23/9 1919

Meško
župnik

N. B. Večino oktobra bom menda doma
na Štajerskem: Sv. Tomaž pri Ormožu.
»Na smrt obsojeni« se dobe pri »Mohorjevi Družbi«, Prevalje, Koroško.

Meškovo pismo Nučiču

Ker me je vojska povsem uničila, izgubil sem vse, le življenje sem rešil, bi prosil, da se mi priznajo od predstav tantieme, kolikor pač mogoče.

Prilagam izvod »Na smrt obsojenih«. Če bi jih dali kdaj, so dovoljeni edino po tiskanem tekstu, ne po nekdanjem rokopisu, kakor so jih igrali še to poletje v Ljubljani.

Glede režije bi omenil, da je bilo pogrešeno, ker so orožniki pred Gelbovim strelom v ozadju »habt Acht« čakali. Ob strelu morajo le v vsi naglici prihiteti iz ozadja, saj bi sicer lahko vse to zabranili, če so že tam.

V začetku bi morala iti večja vesela skupina fantov čez oder, ne trije fantje mrtvo in leno drug za drugim. Seveda je težko s tolikim obojem! Na Jesenicah je sodelovalo 80 oseb. Zato je igra krasno uspela. Trebalo bi pritegniti pač pevce in dijake.

Zelim Vam, velečeni gospod Nučič, na našem Štajerskem solnčnejših dni, nego ste jih imeli v Ljubljani
ter ostajam s posebnim spoštovanjem
vdani

Meško
župnik

tč. Brezje ob Radovljici, 23/9 1919

N. B. Večino oktobra bom menda doma na Štajerskem: Sv. Tomaž pri Ormožu. »Na smrt obsojeni« se dobe pri »Mohorjevi Družbi«, Prevalje, Koroško.

Prav nasprotna pa je bila želja dramatika Stanka Majcna: zaradi posebnih razmer v mariborskem mestu neposredno po končani vojni je skušal prepričati Hinka Nučiča, da bi nova uprizoritev njegove »Kasije« ne bila primerna. Vendar, ni šlo za prepoved, saj je mislil avtor celo na eventualno priredbo besedila, prav posebej za Maribor:

Spoštovani gospod ravnatelj!

Bili ste tako prijazni in ste mojo dramo postavili na repertoire svojega gledališča za sezono 1919/20. Zdaj ko sem »Kasijo« v Ljubljani videl uprizorjeno, Vas moram prositi, da te stvari v Mariboru ne igrate. Razlogov bi lahko naštel 10. Navideznih še več. Mislim pa, da Vam kot svojemu prijatelju smem razodeti tistega enega, ki je zame najtehtnejši. Moj vprav smrtni strah pred premiero v Ljubljani je bil neopravičen: ni bilo ne »pohujšanja«, ne političnega odpora. Zdi se mi, da resne akcije v navedenih dveh smereh tudi takrat ne bo, ko zopet začne tisk.

Eno pa sem spoznal jasno in razločno: v obmejnih krajih, z obmejnimi duševnim in čustvenim ozračjem, je ta drama nemogoča. Iritirala bi vse koristno delo, ki ga v teh pokrajinah vrše prosvetne korporacije za državno misel, narodnost, jezik itd. Nemec pa te igre videti ne sme, ker ni zanj pisana.

Smatram, da sem Vam odkrito priznal kočljivo stran moje knjige in Vas prosim, da wvažujete mojo prošnjo.

Vsekakor Vas prosim, da me poprej obvestite, če ste med tem v dobri veri kot ravnatelj gledališča »Kasiji« stopili že nekaj bliže — poprej namreč, preden storite odločilni korak. Če se namreč škoda ne da poravnati drugače, bi poizkusil s črtanjem, eventualno s prireditvijo za Maribor. Če pa knjiga leži že tam, kamor ste jo položili — potem pa nikar!

Iskreno Vas pozdravlja, želeč Vam obilo uspeha

Vaš udani
Dr. Majcen

Lj. 20./X. 19.

Nučič je »Kasijo« vendarle uprizoril, čeprav šele poldrugo leto pozneje — 10. marca 1921 v režiji Milana Skrbinška. Avtor se je po premieri zahvalil gledališkemu ravnatelju in pri tem priznal, da si predstave — tako kakor prej ljubljanske — ni ogledal:

Velecenjeni gospod ravnatelj!

Ker domnevam, da »Kasije« ne boste igrali več, se Vam iskreno zahvaljujem za ljubezen in vnemo, ki ju je Vaš oder posvetil uprizoritvi te igre. Videl je nisem; saj je še v Ljubljani nisem šel gledat. Imejte to za posebnost mojega značaja, za bojazen, pogledati samemu sebi v oči, in ne za nezaupnico! Po sodbi dobrih poznavalcev odrske umetnosti je gospa Šetinska dala Kasiji, kar je imela. In tudi gospod Skrbinšek ni skoparil z bogatimi izkušnjami, ki si jih je pridobil kot režiser. Nosilci nehvaležnih ulog naj se tolažijo s tem, da so storili svojo dolžnost. —

Na podstavi sklepa udru-
ženja slovenskih leposlovcev
z dne 20. marca t. l. (istoglasen
sklep centralnega udruženja
v Beogradu februarja t. l.) in ker po
zatrdu intendantu Juvančiča tudi
Ljubljansko gledališče avtorje nagraja
tako, Vas prosim, da mi
blagovolite poslati 10%
kosmatega izkupička od
vseh večerov kot tantiemo.

Lepo Vas pozdravlja
udani
Lj. 18/V. 21. Dr. St. Majcen

Majcnovo pismo Nučiču

Na podstavi sklepa udruženja slovenskih leposlovcev z dne 20. marca t. l. (istoglasen sklep centralnega udruženja v Beogradu februarja t. l.) in ker po zatrdilu intendantu Juvančiča tudi ljubljansko gledališče avtorje nagraja tako, Vas prosim, da mi blagovolite poslati 10% kosmatega izkupička od vseh večerov kot tantiemo.

Lepo Vas pozdravlja
udani
Vam
Dr. St. Majcen

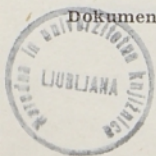
Lj. 18./V. 21.

Pisatelju Janezu Jalnu pa se želja ni izpolnila: njegovo igro »Dom« so igrali šele 1924. leta v ljubljanskem gledališču — to pa je bila tudi edina uprizoritev katerekoli njegove dramske stvaritve na poklicnem odru:

Stara Loka 14. 2. 1920

Tit. ravnateljstvo slov. mest. gledališča
v Mariboru!

Radi smrti nadvse drage mi mame sem se zakasnil s popravo in Vam šele sedaj pošiljam že v novembru p. l. obljubljeno delo »Dom« v lekturo.

V slučaju da se boste odločili za uprizoritev drame, se blagovolite oskrbeti s prepisom in meni vrnite rokopis, ker ga bom rabil. Vsled ne preveč sigurnih pošt nih razmer prosim, da mi ga pošljete priporočeno s povratnico, kakor ga Vam tudi jaz pošiljam.

Predvsem pa prosim, da me čimprej obvestite, kako se boste odločili, da se vem ravnati glede uprizoritev na drugih odrih.

Z odličnim spoštovanjem!

Janez Jalen, kaplan
v Stari Loki, pošta
Škofja Loka
Gorenjsko.

Književnik dr. Ivan Lah je imel 1920. leta kar tri premiere v mariborskem gledališču: »Pepe luha«, »Noč na Hmeljniku« in »Pot v Betlehem«. Tudi sicer si je želel tesnejših stikov s tem odrom in je tudi pisal o njem:

Ljubljana 2/9 1920.

Dragi gospod ravnatelj!

Vaši želji sem z veseljem ustregel, podlistek je napisan in izide te dni. Pri nas je še vedno tako, da je za politiko dovolj papirja in prostora, za umetnost pa obojega primanjkuje. Vkljub temu mislim, da pride gotovo ta teden. Glede »Noči na Hmeljniku« sem mislil, da bi bila primerna npr. za 1. dec., ko bo državni praznik, ker se v nji rešuje problem domovine. Prišlo mi je na misel, da bi bilo treba izpopolniti konec drugega dejanja, kakor ga Vam tu pošiljam. Jaz pridem itak v tistem času kaj v Maribor, ako se morebiti sploh ne vrnem. Sem zopet obolel in sem danes zelo slab, tako da bom morebiti zopet obležal. V Mariboru bi bil bolj zdrav in bi Vam lahko pomagal — tu pa je vse tako pusto in brez srca.

Želeč Vam mnogo uspeha v bodoči sezoni Vas

pozdravljam
Dr. I. Lah

Mariborski kulturni vestnik »Zrnje« je objavil v sedmem zvezku 1920. leta Lahovo pojasnilo o zgodovinskem ozadju njegove igre »Noč na Hmeljniku«, v naslednjem zvezku pa je bil natisnjen članek o avtorju s šifro »P.« in z uvodnimi besedami, ki so bile očitno napisane v uredništvu:

Ljubljana 20/11 [1920]

Dragi gospod ravnatelj!

Pošiljam Vam dvoje spisov za »Zrnje«. Mislim, da bo pojasnilo zgodovinskega ozadja dobro služilo občinstvu. Svoj življenjepis pisati je neprijetna in zoprna stvar, zato ima g. urednik »Zrnja« prosto roko, da ga lahko po svoje izpremeni. Lahko kaj črta ali pridene, kakor se mu zdi. Sliko sem dal danes v klišarno in prejmete kliše iz »Jugoslov. Tisk.« v četrtek ali v petek. Medtem lahko urednik pripravi druge stvari. Kliše je moja last in bom zanj sam račun tukaj plačal. V Maribor pridem najbrže v torek zvečer. Na plakatih bi bilo dobro navesti pod naslovom: Večer — Noč — Jutro. Prosim Vas pazite po-

sebnost na konec I. dejanja, da bo izzvenel zamišljeno in poln pričakovanja, ker besede ne bi povedale vsega. Veselim se na II. dejanje. Ne vem, zakaj imam ravno pri tem delu trdno vero, da je stvar dobra. Zanesem se popolnoma na Vas in upam, da bo dobro uspelo. Če bo kaj treba, lahko še v zadnjem trenutku kaj spopolnimo. Pozdrav

Vaš Dr. Lah

Tretje in zadnje ohranjenost Lahovo pismo se zahvaljuje za uprizoritev »Noči na Hmeljniku« in sporoča upanje na novo premiero v Ljubljani, vendar te nikoli ni bilo — Župančič se ni odločil zanjo ne z gostom Nučičem ne s svojim ansamblom:

Ljubljana 6/12 1920.

Dragi gosp. ravnatelj!

Zahvaljujem se Vam še enkrat za ves trud, ki ste ga imeli z »Nočjo«, da je stvar tako lepo uspela. Hotel sem si dati v »Mariborski tiskarni« napraviti nekaj slik z mojim klišejem, par tudi na večem papiru, eno ali dve sem hotel dati tudi Vam, da jih lahko porabite za reklamo pri reprizi, če jih kje izpostavite, zato Vas prosim, da oddaste kliše, če ga sedaj še ne rabite, v »Mariborsko tisk.« g. ravn. Deteli. Ako bo v »Zrnju« izšla vsebina in slika, bi se ga mnogo tudi v Ljubljani prodalo, ker je precej zanimanja, zato bi ga lahko poslali kam na prodaj. Jaz za svojo osebo bi prosil v tem slučaju za 100 iztisov, kot revanž za kliše. Upam, da temu ne boste ugovarjali, ker sem plačal sam račun za kliše. (300 K.) Danes me je prosil gosp. Zupančič, da bi mu dal rokopis. Jaz sem rekel, da bi morali Vi gostovati, on pa meni, da bi jo tudi sami zmagali. Na vsak način bi torej Vas prosil, da mi pošljete prvotni moj prepis, potem bomo že videli, kaj bo.

V nadi, da ste tudi Vi z vsem tako zadovoljni kakor jaz

Vas pozdravlja

Dr. I. Lah

Ob koncu svoje druge mariborske sezone je pripravil Nučič krstno predstavo prve drame Alojzija Remca »Učiteljica Pavla« — ne sicer do 15. marca, kot je želel avtor, pač pa 16. junija 1921. Bila je to njegova poslednja mariborska premiera pred odhodom v Zagreb, v naslednjih letih pa je uprizoril režiser Valo Bratina zapored še štiri Remčeve drame, medtem ko se je seznanila Ljubljana edinole z »Magdo«, pa še to pozneje kakor Maribor:

Ljubljana, 23./XII. 1920

Blagorodni gospod ravnatelj!

Pretekli teden sem izročil g. tajniku Švagelju rokopis svoje štiridejanke »Pavla«.

Ponujam jo vašemu gledališču za uprizoritev. Moj edini pogoj bi bil, da se vprizori najkasneje do 15. marca 1921. Glede taktijem itd. bi se pa že sporazumeli, če bi principiuelno se pogodili, da igro sprejmete.

Ljubljana, 23./II. 1920.

Blagorodni gospod ravnatelj!

Pretekli teden sem izročil g. kajniku Tavaglju
rokopis svoje študijske »Pavla«.

Pomagam jo vašemu gledališču za uprizoritev.
Moj edini pogoj bi bil, da se uprizori najkasneje
do 15. marca 1921. Glede kritičnega dela bi se pa ž
sporočevali, če bi priporočilo se pogodi, da igro
uprizorite.

Igro so imeli v rokah Finžgar, Stelè, Koblar, Robida
in par drugih. Kritika je bila ugodna. Mogoče bi bilo
treba še kake poprave, ki bi jo zahtevala uprizoritev
na odru.

Prosim Vas vljudno, da mi sporočite svoje mne-
nje na naslov: Dr. Alojzij Remec, adv. kand.,
Ljubljana - Stari trg 2/III.

Z odličnim spoštovanjem

vdani Dr. Remec

Remčevo pismo Nučiču

Igro so imeli v rokah Finžgar, Stelè, Koblar, Robida in par drugih. Kritika je bila ugodna. Mogoče bi bilo treba še kake poprave, ki bi jo zahtevala uprizoritev na odru.

Prosim Vas vljudno, da mi sporočite svoje mnenje na naslov: Dr. Alojzij Remec, adv. kand., Ljubljana — Stari trg 2/III.

Z odličnim spoštovanjem
vdani Dr. Remec

Takoj po ljubljanski krstni predstavi »Razvaline življenja«, ki je bila 26. februarja 1921 — ali že med pripravami zanjo — se je zanimal za novo Finžgarjevo dramo tudi Nučič in avtor jo je bil voljan prepustiti mariborskemu gledališču. Nučič jo je res uprizoril (14. aprila 1921), tako kakor že prej »Verigo« (4. oktobra 1919), prijateljske vezi z dramatikom pa je ohranil tudi še v poznejših zagrebških letih in je uprizarjal njegova dela v okviru društva »Slovenski dom«:

Gospod ravnatelj!

[Po 27. febr. 1921]

Tu rokopis. Nisem ga preje mogel poslati, ko ga nisem imel. Ko ga prečitata — bodite tako dobri, da mi sporočite — kako in kaj — in če igro uprizorite. Ako mi bi bilo mogoče, se je udeležim (Incognito).

Vprizorili jo boste neprimerno bolje — kot tu, dasi so se potrudili. Juvanova, Danilo in Vera — tudi še Gregorin so bili dobri. Drugih moči pa ni.

Sem zelo radoveden, kaj porečete.

Lepe pozdrave
udani

Finžgar.

P. S. Za Verigo nisem nič tantjem zahteval. Sedaj upam, da gre gledališču bolje — in bom prosil tudi tantjem. Saj veste, da ne moremo zastonj garati.

Vprizoritev bi bila v toliko koristna tam, kjer bi okolica imela ob igranju vzgled, da jo igrajo potem mali odri.

Vsa ta in podobna pisma slovenskih dramskih avtorjev govore o zaupanju, ki so ga imeli naši pisatelji do novega mariborskega gledališča in predvsem do njegovega umetniškega vodje, s katerim so večidel sodelovali že prej v Ljubljani. Prav tako pa si je prenekateri slovenski igralec želel dela v tem novem gledališču in sodelovanja s Hinkom Nučičem, ki so ga v Ljubljani mnogi težko pogrešali; nekateri so si želeli stalnega angažmaja v Mariboru, drugi vsaj priložnostnih obiskov. Tako se je že jeseni 1919. leta ponudila igralka Štefanija Paulinova — sestra Milana in Vladimira Skrbinška. Njeno pismo ni zgolj prošnja za namestitev v novem gledališču, razkriva nam tudi nekatere podrobnosti o razmerah v ljubljanskem gledališču, ki ga je želela za Nučičem tudi sama zapustiti:

15./9. 19.

Velecenjeni gospod ravnatelj Nučič!

Uljudno Vas prosim, če bi mi blagovolili čim prej sporočiti, ako bi reflektirali na moj engagement. Vzrok mojega odhoda iz ljubljanskega gledališča Vam je razviden iz priloženega pisma, ki sem ga pisala dramaturgu Goliji. Tu so neprijetne razmere. Nikdar nisem mislila, da bom prišla v konflikt z upravo, ker sem se namenila v kolikor mogoče se prilagoditi zahtevam in željam uprave. In res, pričeli smo čisto lepo. Svojo dobro voljo in umetniško hotenje sem jim dokazala, ko sem sprejela vlogo Evdokije v »Dnevih življenja našega« (Andrejev). To vlogo je kratkomalo odklonila gospa Rogozova, češ, da neče igrati takozv. »starih« vlog in so jo tudi odpustili. Dobro, prosili so me za božjo voljo, naj jih rešim iz zadrege in sprejela sem ulogo, dasi sem čutila, da mi ne leži in tako omogočila prvo predstavo. Vzeli so pa na prošnjo Rogoza njegovo ženo nazaj še pred predstavo in konsorcij je povdarjal pod pogojem, da ona igra staro Evdokijo. Golia ni bil zato, ker je bilo premalo časa »bajé« do predstave. Dobro, mislila sem si, škodovati mi ne more ako poizkusim tudi drugi »fach«: prava igralka mora vse znati. In odigrala sem Evdokijo na obče zadovoljstvo. Druga moja uloga je bila Laura v »Očetu«, tu sem bila seveda v svojem elementu in imela ob strani g. Borštnika jako lep uspeh! Tako sem bila srečna. Toda prišla je zaušnica za plačilo moje dobre volje. Razdelile so se vloge za »Hlapci« in meni je vzel Golia mojo naštudivano vlogo »Geni« in jo dal gospej Rogozovi, ravno oni igralki vsled katere sem bila moralno prisiljena igrati ulogo Evdokije — a meni je dal Kalandrovko. Jeli to pravica? Namesto, da bi bila ona (Rogozova) kaznovana, moram trpeti jaz! Dovolj mi je bilo, odklonila sem »Kalan-

drovko«, vrnila »Lavro in Evdokijo« in šla. Tako poniževati se ne pustim, posebno v takem »tonu« ne. Kaj bo javnost rekla bomo videli, ker so me skoro vsi abonenti spraševali za vzrok in obžalovali, da grem, ter je par merodajnih gospodov omenilo, da ne bodo pustili to stvar tako gladko mimo proči. »Najprej so nam požrli Nučiča, potem Skrbinška — sedaj pa še dobro slovensko igralko Paulinovo itd.«: so zabavljali v kavarni. Nazaj ne grem več, pod to upravo ne! Brat Milan je že zaslutil gnilobo — zato je šel raje v Sarajevo. Lovili so ga v zadnjem času na vseh koncih in krajih, on se jih je izogibal in odšel. Prav je imel. Omeniti Vam moram, da pravega režiserja sploh nimamo. Osipović — nemogoč. Borštniku se ne ljubi in je žalibog nevarno zbolel na malariji. Igral je zadnjikrat v Očetu in je na odru že drhtel in komaj izgovarjal besede, rekel mi je, da mu je slabo in drugi dan zvemo, da je smrtnonevarno bolan.

Kaj bode zdaj z dramatično šolo na konzervatoriju, ne vem. Bila sem danes pri Hubadu in mi omenil, da so čisto obupani radi g. Borštn. Bog daj, da B. ozdravi ali ako človek pomisli, Bog »jih« vendar kaznuje. Vi ste odšli in Milan — Borštnik revež še najbrže dolgo ne bo zmožen po izreku zdravnikov in tako bodo ostali čisto brez opore glede dobre režije pri drami in v dram. šoli. O čisto prav! Enkrat se bodo vendar zavedli!

Torej Vas lepo prosim g. ravnatelj Nučič, ako bi me potrebovali, sporočite mi čim preje, da se vem ravnati glede drugih krajev. Moj repertoar je sledeči: »Lepa Vida«; Francka v Kralj na B.; Jolanta v »Vragu«; Helena v »Tajfunu«; Elisa v Nepoštenih; Laura v »Očetu«; Rada v »Mraku«; Alving v »Strahovih«; Reza v »Zemlji«; Žena vrag.

Tukaj imam gažo 1200.— za Maribor, ker nisem pri stariših, bi potrebovala še kakih 400.— toraj 1600.— mesečno. Za stanovanje si sama preskrbim, ako je Vam nemogoče, ker polovico Maribora so moji znanci, ker sem Mariborčanka.

Blagovolite mi čim preje javiti prosim in prilagam za stroške znamke.

Z najodličnejšim spoštovanjem
Štefanija S. Paulinova

Ljubljana, Dun. c. 6./III.

Hinko Nučič je obžaloval, da se igralka ni oglasila prej, ko je imel še prosto mesto v ansamblu; zdaj angažma ni bil več mogoč, pač pa sta se oba nekdanja sodelavca dogovarjala za gostovanja:

7./ II. 20.

Velespoštovani gospod ravnatelj!

Oprostite mi prosim, da se drugi dan nisem odzvala Vašemu kakor tudi gospe soproge prijaznemu povabilu, ali bila sem zelo utrujena, ker plesali smo do 1/2 7 ih zjutraj.

V četrtek se peljem v Maribor, ter si bom dovolila Vas obiskati glede dogovora mojega gostovanja. Jaz mislim, da sem Vam poslala nekoč svoj repertoar. Ker imate naštudiran »Tajfun«, lahko igram »Heleno«. Ali imate naštudirano morda »Zemljo« (Schönherr)? Tam igram Rezo. Ta stvar ima notranjo vrednost in tudi efektivnih momentov mnogo in ugajala bi našemu občinstvu v Marib. V Trstu smo jo igrali 10 krat vedno polno. V »Lauri« (»Oče«) tudi lahko gostujem, ako ga imate na repertoaru.

Ponovim Vam svoj repertoar, da si morda lahko izberete, kar želite: Laura! (Oče); Helena! (Tajfun); Jolanta (Vrag); Žena vrag!!; Eliza!! (Nepošteni); Reza!! (Zemlja); Francka! (Kr. n. Betaj.) Lepa Vida; Kristina! (Ljubimkanje) Olga (»Geschwister«: Goethe) Rada! (Mrak) v Medvedu = žena; »Mati« (Kmetova) Nora! (Ibsen); Gospa Alving.

Klicaji pomenijo, da so mi jako dobro ležale. Lahko bi sedaj z menoj te navedene stvari študirali, ako jih še nimate na repert. Jaz ostanem tako dva meseca tu na dopustu, pa imam dovolj časa za Vas! Glede honorarja se bova že izjednačila, izkoriščala Vas ne bom, meni bo le v velik užitek sodelovati na domačem odru.

Želim si tudi z Vami enkrat igrati. Z g. pok. Boršnikom sem imela čast, z bratom Milanom, sedaj pa upam v svoje prijetno zadoščenje še z Vami! Prosim tudi za ulogo »Helene«, da jo preberem. Kateri prevod imate?

V četrtek na svidenje!!

Najpristrčneje Vas pozdravlja

Štefa Paulin-Skrbinšek
Fram pri Mariboru

Mladi igralec Rado Železnik je bil svoj čas Nučičev učenec v njegovi ljubljanski gledališki šoli. Takoj, ko se je odločil za Maribor, ga je novi ravnatelj vabil v svoj novi ansambel; Železnik je bil takrat angažiran v Osijeku in očitno ni mogel dobiti razrešnice, pozneje pa je to obžaloval spričo novih razočaranj v hrvatskem gledališču:

Osijek 20/X. 19.

Velespoštov. g. Nučič!

Oprostite prosim, da se danes šele oglasim, ter se Vam najtopleje zahvaljujem za Vašo naklonjenost. Zelo žal mi je, da mi ni bilo mogoče slediti Vašemu povabilu, da pridem v Maribor. Saj veste, da ne smem sam odločati, da me veže oni prokleti kontrakt.

Na Vašo brzojavko me je int. Prejac, potem ko sem se vrnil iz Ljubljane (bil sem namreč 8 dni v Ljubljani, o čemer ste gotovo že slišali, saj se pripovedujejo različne bajke) poklical v pisarno, mi pojasnil stvar, ter dejal, da je on sam sebi prvi, mi obečal vsakovrstne stvari, ter takoj povišal gažo in ostalo je pri starem — — —

Sem sedaj 4 mesece v Osijeku, nisem imel niti ene skušnje, sploh še nika-kega posla v gledališču, kaj da nameravajo z menoj sploh ne vem — kako pa da mi je pri duši, to si pa pač lahko mislite.

Spominjam se prav dobro še onega zadnjega dneva v Vašem stanovanju, ko sem se poslovil od Vas, ter ste mi dejali: »Bojim se za Vas!« Verujte mi, da se me je od onega trenutka lotil neki strah, katerega se do danes še nisem mogel otresti in da mi je v onem trenutku kdo dejal, da naj ostanem, gotovo bi bil ostal, seveda potem je bilo prepozno.

Do sedaj smo v drami igrali »Smrt majke Jug.« in »Škrtač« — obe predstavi odkrito rečeno škandalozno slabi, gledališče ne slabo obiskano, temveč prazno.

— Vse je že pripravljeno na polom. — Pod temi okoliščinami kot sedaj, se gled. ne bo držalo niti en mesec in konec bo vse slave in renomiranja.

Boli me, da moram poročati samo slabo, žalostno je, ampak resnično.

Iskrene pozdrave
Vam pošilja Vaš udani
Rado Železnik

Tudi komaj devetnajstletni Janko Rakuša, takrat začetnik v ljubljanski Drami in pozneje član Hrvatskega narodnega gledališča v Zagrebu (ustreljen malo pred osvobojenjem kot talec pri Zagrebu), si je želel v Maribor predvsem zaradi zaupanja v Nučičevo umetniško vodstvo. Vendar, želja se je mlademu igralcu uresničila šele v sezoni 1928—29, ko je bil v Mariboru angažiran tudi režiser Rade Pregarc:

Čislani g. ravnatelj Nučič!

Dne 11. aprila 1920.

Najprej dovolite, da se Vam predstavim. Morda se še spominjate boječega fanta, ki je prišel lansko leto na Veliko soboto k Vam ob deseti uri v Vašo vilo in Vas prosil, če bi lahko z Vami na samem govoril. Povabili ste ga nato ob enajsti uri v gledališče, kjer Vam je razodel željo, da bi rad postal igralec. Potem ste mi določili nekaj izpit, ki ga je napravil dotičnik dne 1. maja (prejšnji dan ste igrali »Moč teme«) pred Vašimi očmi v poskusni dvorani dramskega gledališča. Deklamiral je »Oresta«. Ker se vsled boječnosti ni upal na dan s polnim glasom, ste mu rekli, da si mora ojačiti glas.

To sem bil jaz, ki sem bil takrat še dijak v zavodu »Marijanišču«. Proti koncu sezone sem od Vas izvedel, da se otvori letos dramska šola. Prosil sem Vas, da mi preskrbite za letos kakšno podporo, da morem živeti izven zavoda, nakar ste me poslali h g. Golii. Podporo sem dobil (najprej 200 K, potem 350 K) in sem prišel iz zavoda v prostost in stopil v dramsko šolo (o kateri se pa ne morem izraziti pohvalno). Prvega aprila sem bil angažiran za 400 + 350 K, ko sem popreje že igral: mesto obolelega g. Šesta vlogo 70-letnega starčka Luke v »Na dnu« od Gorkega, potem sem igral Lorenza v »Beneškem trgovcu«, Apolonija v »Golgoti« od Tucića, in ravno sedaj pride na repertoar »Saloma«, kjer alterniram z nekim drugim igralcem v vlogi »Mladega Sirca«. Razen kritike o »Na dnu«, katere nimam, ker je igral premijero g. Šest, so se vse druge kritike izrazile pohvalno o meni in na podlagi teh vlog sem bil ravno angažiran. Dobil sem že ponudbo za drugo leto, kjer mi ponujajo 1150 K vsega skupaj. Ker si pa jaz, ne toliko iz materialnih vzrokov, kot iz stališča umetnosti, želim priti pod umetniško višje stoječe vodstvo in na umetniško višje stoječe gledališče, mi je g. Skrbinšek nasvetoval, naj se obrnem na Vas, kar je tudi moja želja.

Zato Vas prosim, da bi mi hitro odgovorili, bi me li mogli angažirati drugo leto pri Vas, in pod kakimi pogoji, ker je stvar nujna in se pri nas že sklepajo nove pogodbe.

Odgovor mi pošljite, prosim v neoficijelni, neuradni kuverti na naslov:

Janko Rakuša,
Dramsko gledališče, Ljubljana.

Ljubljana, dne 11. aprila 1920.

Ps. Prosim hitrega odgovora, ker je stvar nujna!

iz talističa umetnosti, želim priti do
umetniške višje stajše vredno in
na umetniško višje stajše gledalnice,
mi je g. Škričnik nasvetoval, naj se
sklene na vas, kar je tudi moj
želja.

Zato vas prosim, da si mi hitro
odgovorite, ali me li mogli angažirati
drugo leto pri vas, in pod kakšnimi pogoji,
ker je stvar miha in se pri vas že
sklepajo nove pogodbe.

Odgovor mi pošljite, prosim v
nagledu, nevarno zavrti na časovno.

Janko Rakuša,
Dramsko gledališče,
Ljubljana.

Ljubljana, dne 11. aprila 1920.

D. Proim hitrega odgovora, ker je stvar miha!

preporočam.

Ve udej smo v drami igrali
"Londonske porg." in "Škotsko" —
oke predstavljamo odkrito pravo
in kandalarno slabi, gledalnice
ne slabo oblikano, temveč farao
— vse je iz preizkušene na
polovici — Pod temi okoliščinami
kot udej, se gled. ne bo dralo
niti en mesec in kome bo
vse slave in penziranja.

Želi me, da moram poročati
vam slabo, čisto, to je, ampak
nemimno.

Škričnik poročal
vam prišli vas moram
Rakuška.

Tudi Milan Skrbinšek, Nučičev sodelavec v letih po 1909 in poznejši ravnatelj Slovenskega gledališča v Trstu, se je v sezoni 1920—21 odločil po enoletnem delu v Celju za Maribor. Zanimivejša kot sama pisma, ki urejajo vprašanje nastavitve, je pogodba, podpisana 15. julija 1920 z veljavnostjo od 1. avgusta 1920 do 31. julija 1921. S to pogodbo je bil Skrbinšek angažiran kot »igralec, vodja dramatične šole, režiser in dramaturg«, zagotovil pa si je še nekatere ugodnosti, ki jih v drugih pogodbah tistega časa ne zasledimo:

»Angaževanec dobiva skozi celo leto mesečno plačo po kron 4000 skupno, ki se deli na stalno mes. plačo z doklado 3000 kron na mes. rež. honorar 300 kron in mes. nagrado 700 kron za dramaturške posle in vodstvo Dram. šole. — Angaževanec ima kot dramaturg pravico, da pride kot prvi vpoštev pri prevajanju novih del. Za prevode z največ tri dejanji dobiva à 400 kron, za prevode večjih del à 500 kron.

Angaževanec slavi tekom decembra 10-letnico svojega umetniškega delovanja v igri, ki si jo izbere sam in dobi od te predstave $\frac{2}{3}$ čistega dobička. — Angaževanec ima z Dram. šolo tekom sezone 2 javni produkciji in 1 po sezoni, od katerih pripade 50 % čistega dobička njemu. — Angaževanec je obvezan nastopiti svoj angažma takoj: 1. kakor hitro je dosežen sporazum med Dram. društvom v Celju in ravnateljstvom slov. nar. gled. v Mariboru, in 2. kakor hitro mu je preskrbljeno stanovanje v Mariboru a ne pred 14. avgustom 20. — Ravnateljstvo slov. narodnega gledališča mariborskega se obvezuje plačati angaževancu vse preselitvene stroške in mu preskrbeti stanovanje obstoječe iz najmanj 3 sob in kuhinje.«

Mnogi ljubljanski igralci pa so si želeli tisti čas vsaj priložnostno obiskati Maribor. Mladi Lipah je mislil na literarni večer v novem gledališču; Danilo na gostovanje skupaj z Bukšekovo in Bratino, verjetno v aprilu ali maju 1921, bržkone z Drégelyjevo burko »Frak ali od krojačka do ministra« in s Sudermannovo dramo; tudi Avgusta Danilova je ob koncu Nučičeve mariborske dobe rada sprejela njegovo povabilo:

Ljubljana 21./III. 21.

Dragi gospod Nučič!

Priredil bi rad v Mariboru v gledališču literarni večer in sicer čitam samo iz svetovne literature:

Wilde, Turgenjev, Andersen (traja približno poldrugo uro) in se zato obračam na Vas, gospod ravnatelj s prošnjo, da mi naznanite kdaj in pod kakimi pogoji mi prepustite gledališče na razpolago. Odgovor bi dobil rad takoj, ker se mi mudi radi plakatov in reklame. V Ljublj. in Novem mestu čitam 28. in 29. V Mariboru bi si želel od 30. III.—2/IV. Prosim Vas, gospod ravnatelj, da mi takoj odgovorite ali telefonirate v Lj. št. interurb 462 (gosp. Gorec).

Za naklonjenost se Vam priporoča

in pozdravlja
Vaš Lipah

Fr. Lipah
pri J. Gorec Gosposvetska c. Lj.

nadalje ne reflektuješ.

Pa napravi dva večera gostovanje. Daj
poleg še Tiho srečo ko so vsi študiranci
t. s. pravi. Gospa Bukšekova in Bratina.
vse drugo pa je minimalna. Ali pa
kakor ti kaže, ti veš najbolje kako se
moreš kretati. Vem, da bi naredil hiše
ako pridem tja.

Torej odgovori mi kako in kaj.

Pozdravi Pepci in deci

Tvoj
Danilo

Danilovo pismo Nučiču

Dragi Hinko.

Danes, ko sem Ti hotel našo knjigo poslati, odtelefoniraš gostovanje. Veselil sem se in gospa Povhetova bi prišla z menoj suflirat, pogodila sva se. Reči ti moram, da je naš prevod proti Tvojemu sijajen, pol tega nima tvoj žnidar kakor moj krojač. Vrhu tega pa sem tako perfektno študiran, da bi kar letelo preko odra. Prenaredi to gostovanje po priliki teden kasneje. Skušnja bi pokazala v koliko bi trebalo korekture. Ne bilo bi ti »žau«. Trnka gostuje sem čital. Prav! Piši mi torej ako še nadalje reflektuješ.

Pa napravi dva večera gostovanje, daj poleg še Tiho srečo ko so vsi študiranci t. s. pravi gospa Bukšekova in Bratina, vse drugo pa je minimalno. No pa kakor ti kaže, ti veš najbolje kako se moreš kretati. Vem, da bi naredil hiše ako pridem tja.

Torej odgovori mi kako in kaj.

Pozdrav Pepci in deci

Tvoj
Danilo

1920

ki sta jo sklenila g. Milan Trbincik

Gospod Milan Krbavsek

je angaževan (a)

kot jezika, udeja dramatične sile, režiser in dramaturg
pri slovi narodnem gledališču v Mariboru.

Angažma začénja s 1. avgustom 1920

in konca s *St. Julijem* 1921

[illegible]

— V. MARLBOROUGH —

Winko Neis

· SLOV · MEST · GLEDALIŠČE ·
· V · MARIBORU ·

Amphispiza (vanka):

Wilam Milnow

Hilary et al. / *Gifts and Marriages*

Dragi gospod Nučič!

Ravno sem prejela Vaš brzojav! Naznanjam, da pridem nedeljo zjutraj. — V soboto igramo »Elgo« ako se nič ne spremeni. Torej morem oditi šele nedeljo zjutraj ob 5 uri ter prosim, da me kdo pričaka, ker mi je precej odtujen danes Maribor. Gremo lahko takoj k vaji. Ako pa se spremeni kaj repertoar za soboto potem javim brzojavno prihod soboto opoldne ker bi mi bilo ljubše ako bi mogla biti noč preje na mestu. Gospej Bukšekovi javim pismeno glede stanovanja za eno noč.

Srčnim pozdravom
Gusti Danilova

Ob koncu sezone 1920—21 je Hinko Nučič, po razočaranjih prvih povojnih let v Ljubljani in Mariboru, znova sprejel angažma v zagrebški Drami. S tem je tudi njegova korespondenca, ki nam je pomagala osvetliti zgodnje obdobje poklicnega gledališča v Mariboru, prenehala.

**Nouveaux documents sur les débuts du théâtre de Maribor
(à travers la correspondance de Hinko Nučič)**

L'ancien acteur à Ljubljana et plus tard acteur à Zagreb, Hinko Nučič, dirigeait dans la saison théâtrale 1918—19 le Théâtre slovène renouvelé à Ljubljana et dans les saisons de 1919 à 1921, il constitua pratiquement de rien, le nouveau Théâtre professionnel de Maribor qu'il dirigeait aussi. Parmi ses papiers, on a trouvé beaucoup de témoignages qui éclairent le fonctionnement de ce théâtre de point de vue de répertoire, d'organisation, de personnel, des finances et d'autres aspects. Parmi ces documents, nous avons choisi quelques lettres des auteurs dramatiques dont les ouvrages on montait au théâtre ou qu'ils désiraient qu'ils soient montés, ensuite quelques lettres des acteurs, anciens collègues de Nučič, qui voulaient travailler ou au moins participer dans la nouvelle troupe de Maribor. Ces documents prouvent une assiduité exceptionnelle de cet acteur, metteur en scène et directeur de théâtre qu'était Hinko Nučič, ainsi que la confiance complète que ressentaient en lui et en son travail les auteurs dramatiques et les artistes du théâtre.